

Virkelighedshunger 3 (oplæg på seminar på KUA 27.4.2000)

Mit navn er Pablo Henrik Llambias, jeg er 36 år og har studeret på Århus Universitet, Københavns Universitet, Det jyske Musikkonservatorium i Århus, samt Kunstkakademiet i København. Af mit curriculum kan man læse, at jeg har produceret kunst- og dokumentarvideo, at jeg har været medlem af diverse rytmiske musikgrupper, at jeg har udstillet som billedkunstner, og at jeg, som det relativt seneste, har udgivet bøger af forskellig observans, primært skønlitteratur. Spørgsmålet er, har en eller flere af disse ting noget med virkeligheden at gøre?

Se, dette spørgsmål er både ganske nemt og uendeligt svært at besvare. Jeg er sikker på, at de fleste af de tilstedeværende i dette rum er så udmærket klar over, hvorledes det på én gang kan være både nemt og svært at besvare. Så hvorfor bekymre sig om det? Vi ved jo godt alle sammen, at selvfølgelig har det noget med virkelighed at gøre, og vi ved jo lige så godt alle sammen, at virkeligheden har, om ikke fuldt ud, så i hvert fald en overvejende fantasmagorisk karakter. Virkeligheden vil, for os diskursive individer, være en tilsyneladelse, som vi kun i få øjeblikke af vore liv får lov til at skimte andet end tilsyneladelsen af. Så når vi forsøger at svare på, om noget har med virkeligheden at gøre er svaret ”tjoh”, hvilket er det samme som at sige: med forbehold.

Mine værker kredser altid på kedsommeligste vis omkring dette forbehold. Forbeholdet finder jeg desværre selv dødinteressant, og det gør jeg, fordi jeg som kunstner interesserer mig for fremstillingens kraft og/eller mangel på samme. Ikke fordi jeg på nogen måde bilder mig ind, at der findes kogesikre opskrifter på overskridelse af tilsyneladelsen, eller fordi jeg har overskridelsen som mål i sig selv. Mine ambitioner strækker sig – når jeg er i godt humør – som regel ikke længere end til en slags affindelse med den tilsyneladende – eller diskursive – præmis. Faktisk finder jeg, at jeg har mere end rigeligt materiale i det forekommende. Og nogle gange kan jeg – når jeg flyver rigtig højt - gribe mig selv i en slags fejring af, at alt er diskursivt, men må så som regel ende med at le som en anden operadiva, når jeg ser mig selv i spejlet der: hvilken forfængelighed er der ikke i egentlighed på tale, når man tror, at man sådan uden videre kan ophæve præmissen, hvorfra éns verden går: nemlig disse to og ikke andre to øjne. Så er det, at jeg kan blive i dårligt humør, fordi:

I tanken om det oversubjektive ligger en latent umenneskelighed skjult. Kun fra et ikke-centreret, diffust og principielt synspunkt er det muligt at koncipere verden som ren diskurs, i praksis er vort blik forankret i kroppen – og ikke kroppen som princip, men derimod i denne, forgængelige, lugtende og sivende krop - på sin vis altid i et umiddelbart før-død stadie - det er kun et spørgsmål om tid.

Angående tid:

Jeg har en dårlig vane med at referere til projekter, der ikke er blevet til noget, både i mit biografiske liv og i mine værker. Til jeres store udelte glæde kan jeg oplyse jer om, at jeg heller ikke i denne situation vil afholde mig fra at gøre det igen.

I dette oplæg vil jeg referere til oplæg, der ikke er blevet til noget, altså til de andre oplæg, jeg har skrevet til dette seminar, og som I altså ikke får at høre. Det, at referere til værker, der ikke er blevet til noget, synes jeg - og nu er jeg i rigtig godt humør - egentlig er ganske fair, for ved siden af enhver realisme – og er dette oplæg ikke en sådan? – finder vi en uendelig række skyggerealismer: alle de fremstillinger, der ikke blev til noget, men som godt kunne være blevet til noget – med andre navne, med andre ord, på andre steder og til andre tider.

Før jeg gik i gang med dette oplæg havde jeg været i gang med to andre oplæg – man kan kalde det realiseringer af to af skyggemulighederne til dette oplæg – og jeg skal trække dem lidt ind her, idet jeg ikke ønsker at gøre som de rigtige realister: bruge ghostbusters til at luge ud i alle skyggemulighederne; i alle de navne hovedpersonerne godt kunne have haft; alle de steder, handlingen godt kunne være forlagt til; alle de diskursive præmisser, der godt kunne være gjort rede for, men som bare komplicerer dét, man med et rigtig patroniserende udtryk kalder ”en god historie”.

Lad os kalde et spøgelse frem: (jeg citerer mig selv)

”Når jeg læser en realistisk roman er et af mine fundamentale problemer navne og til dels navneord. Det lyder måske som petitesser, men når det antager et vist omfang giver det faktisk store problemer med bogens læsbarhed. Jeg skal give et eksempel. Jeg kan ikke få en given realistisk

romans personnavne til at sidde fast på de personer, der optræder i handlingen. Når jeg f.eks. læser at hovedpersonen hedder Martin kommer jeg uvægerligt til at tænke på alle de navne, han også kunne have heddet: Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette og så videre. Det bliver hurtigt meget enerverende. Forstil jer at læse følgende: ”Det er tidlig morgen og Martin står op for at børste tænder. Tandpastaen ligger ikke på håndvasken, som den skal og Martin tænker på, om det er fordi, der ikke er mere tilbage eller om den er forlagt et eller andet sted. Martin minder sig selv om at købe noget mere i supermarkedet i dag, men kommer i tanker om at supermarkedet ikke er åbent.” I min læsning bliver denne lille tekst til: ”Det er tidlig morgen og Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre står op for at børste tænder. Tandpastaen ligger ikke på håndvasken, som den skal og Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre tænker på, om det er fordi, der ikke er mere tilbage eller om den er forlagt et eller andet sted. Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre minder sig selv om at købe noget mere i supermarkedet i dag, men kommer i tanker om at supermarkedet ikke er åbent.” Det bliver hurtigt meget krævende at læse en realistisk roman. Men det er faktisk værre endnu. I realiteten gør samme sig jo gældende med navneordene. Når jeg læser et ord som håndvask hører jeg en hel række ord, der lever en skyggetilværelse ved siden af dette ord. En slags spøgelsesord, der uhyggeligt står og banker på i romanens kulisse og som råber til den at de vil ind, fordi scenografien er besværgende, men ikke besværgende nok. Disse ord kan i håndvaskens tilfælde være bordet, hylden, holderen, gulvet og så videre. Og i supermarkedets kan det være kiosken, købmanden, tankstationen, superbrugsen eller bare brugsen eller døgneren og så videre. Hører man alle disse spøgelseseksistenser også bliver det lille stykke tekst til dette: ”Det er tidlig morgen og Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre står op for at børste tænder. Tandpastaen ligger ikke på håndvasken, bordet, hylden, holderen, gulvet og så videre, som den skal og Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre tænker på, om det er fordi, der ikke er mere tilbage eller om den er forlagt et eller andet sted. Martin, Jørgen, Lukas, Kasper, Jens, Anette, Marianne og så videre minder sig selv om at købe noget mere i supermarkedet, kiosken, købmanden, tankstationen, superbrugsen eller bare brugsen eller døgneren og så videre i dag, men kommer i tanker om at supermarkedet, kiosken, købmanden, tankstationen, superbrugsen eller bare brugsen eller døgneren og så videre ikke er åbent.””

Denne spøgeshistorie er selvfølgelig ret hånlig. På det tidspunkt, jeg skrev denne lille vignet – og det var i forgårs – var jeg ude på at gøre diskurs til det eneste rigtige udgangspunkt for enhver

fremstilling. Især, og det kan vel forstås af teksten, skulle realismen have på puklen. Siden – og det var i går – er jeg blevet noget blødere – hvilket man jo bliver med alderen. Det er nok rigtigt, at realismen er ret uvillig til at fremstille sine egen diskurs som en sådan – og i stedet hellere vil henvise til, at ”sådan er virkeligheden og derfor ser teksten sådan ud” – men dens operativsystem er jo egentlig fuldstændig på niveau med selve sprogets mimetiske karakter. Hvis man vælger at se bort fra, at nogle hævder at realismen ”fremstiller virkeligheden sådan som den er”, men i stedet blot tager den for diskursivt pålydende, så adskiller den sig jo funktionalt ikke fra hverken den fantastiske eller umulige fremstilling. Realisme er derved at læse som rent fantastisk amøbe- eller dværgebåret eventyr, hvor der ikke er den mindste forskel på Gnavpot og Johannes Vig.

Ja, som I hører, er der er ikke det mindste nyt under solen. Nogle af de litterater, der sidder her i rummet, vil sikkert rubricere denne fremgangsmåde som dekonstruktiv eller intertekstuel – hvad ved jeg – men for mig betyder det en personlig lettelse, hvis vi indser at alle genrer er i samme båd, når det gælder forholdet til virkeligheden: applikationen, tilnærmelsen og tangenten er vor eneste mulige casual beklædning i forhold til realiteterne - kun når det skal være rigtig fint taler vi om, at der eventuelt kan være andre muligheder; muligheder, hvormed vi kan skære igennem, og så klæder vi os fint af eller på dertil: i adamskostume eller ligklæder.

Det betyder også en personlig lettelse for mig, hvis der ikke er nogen, der tror, at jeg skriver på andet og mere end de uendelige diskursive tangenter, når jeg i passager lader mig henføre til de smertefulde subjekters græsgange; når jeg mimer mig ned ad bekendelseslitteraturens fladtrådte græsgange. Det betyder en personlig lettelse for mig, hvis der ikke er nogen, der tror, at mine personers navne er mere og andet end tilfældigheder og nemme pinups. Det betyder en personlig lettelse for mig, hvis der ikke er nogen, der tror, at jeg selv tror, jeg på noget tidspunkt har opfundet den dybe tallerken. Og alligevel.

Det vil alligevel gøre mig en lille smule ked af det, hvis der ikke var nogen, der så, at jeg leger med idéen om subjektet som andet og mere end diskurs, at jeg holder døren åben for parallelvirkeligheder og dobbelttilværelser. Det vil alligevel gøre mig en lille smule ked af det, hvis der ikke var nogen, der så, at jeg holder døren åben for besværgelser af andet og mere end det tilfældige, at selvom individualiteten, navnet og identiteten er tilfældig, så er det dog samtidig en mulighed, at dette ikke i sig selv er et tab, men blot en oplysning om et forhold, der til enhver tid

har været gældende, og at dette forhold ikke underminerer identiteten nævneværdigt. Og sidst vil det alligevel gøre mig en lille smule ked af det, hvis der ikke er nogen, der tror, at jeg på en eller anden måde har fat i ende, når jeg søger at pege på sammenstillingen – ikke som en fusion, men som et stående, uforeneligt og dog uadskilleligt sæt.

Og midt imellem, hvad har vi der? Jeg tror det spøger igen:

”Nu, hvor denne dag har besøg af en af de mediepersoner, der har været med helt fremme i introduktionen af real-tv i Danmark, nemlig Paul Gazan, føler jeg mig foranlediget til at sige noget om denne genre.”

Ja, det var da en ny vending fra spøgelse. Jeg vil åbenbart gerne sige noget om real-tv. Jeg håber, at I gerne vil høre noget om det. Det var i hvert fald, hvad jeg mente, I gerne ville høre noget om for et par dage siden. Jeg håber, det er godt. Spøgelse taler:

”Jeg har med rimelig stor interesse fulgt med i real-tv udviklingen og set en pæn del af programmerne. Det skyldes, dels at jeg selv har arbejdet med genren i min bog ”Hun har en altan” fra 1996, samt dels at jeg finder at programmerne med nærmest evangelisk patos forkynder ”et individ som essens”. Hvad er det, der er på færde i disse programmer?”

Undskyld, jeg skal lige afbryde spøgelse for en kommentar: Når jeg hævder, at jeg arbejder med genren i ”Hun har en altan”, så mener jeg ikke at teksten stilistisk eller emnemæssigt nødvendigvis ligger tæt op ad real-tv. Dermed mener jeg, at jeg rent teknisk har benyttet samme metode som i real-tv. Mange af dialogerne i ”Hun har en altan” er taped, det vil sige optaget med båndoptager under reelle samtaler, og derefter skrevet ned i uredigeret tilstand.

Jeg skal vist også lige – hvis det æggehovede spøgelse vil tilgive mig – redegøre for det efter min mening temmelig fancy udtryk ”individ som essens” - hvis jeg altså kan. Jeg tror, at jeg har ment noget i retning af et individ, som ikke er diskursivt. Altså et subjekt, som optræder som ”rent” subjekt og ikke som diskursivt knæsat. Sådan noget lignende. Jeg vil lade spøgelse fortsætte, og så skal vi se, om vi kan få hoved og hale i det. Lyt her:

”For mig at se er selve kernen i disse programmer det faktum, at vi intellektuelt set *er i stand* til at forestille os individet som essens og ikke som diskurs. Vi er teknisk set i stand til at se vores individualitet essentielt, og det fejrer vi ved disse programmer. Der er i real-tv et bemærkelsesværdigt sammenfald mellem ydre og indre; der er ingen forskel på den forestilling, der bærer programmerne og den forestilling, som den forventede seer oppebærer. Programmets indhold er selve den indbildningskraft vi demonstrerer ved iscenesættelsen af individet som essens. Denne indbildning cirkulerer ind og ud af skærmen og får seeren til at indgå i symbiose med det sete; det, som seeren ser, er det samme som dét, der ses uden for skærmen, der er ingen forskel. Derfor er det på en måde rigtigt, når tv-stationerne påstår, at de viser alt, problemet er blot, at det er alt set på en ganske bestemt og i sidste ende reduktiv måde.

Der er en i programmerne indbygget tendens til at ikke bare at recirkulere forestillingen om individet som essens, men også til at forenkle denne forestilling, så den fremstår klarere eller - da det primært er reklamefinansierede tv-stationer, der er tale om - får budskabet gå hurtigt hjem. Tv-stationerne sælger med real-tv sig selv på en indsmigren i forhold til, hvad folk helst vil tro på, nemlig at det er sandt at individet kan være individet som essens – og ikke som diskurs.

Mange af disse ”se dit liv”- agtige tv-programmer (søstergenrer til real-tv) flirter i øvrigt koketterende med forestillingen om individet som diskurs. Det gælder f.eks. livsstilsprogrammer a la typen, hvor vi kommer inden for i folks private hjem og ser, hvilke møbler de har i stuen og hvilken mad, de har i køleskabet. Men hver gang afsluttes der med et forsonende ”du er dog i virkeligheden et rigtigt essentielt individ, for på trods af, at vi kan regne dig ud som type (markedsundersøgelsens mål), så er du dog på en eller anden måde skæv alligevel. Det er det ”menneskelige” ved dig.”

Også i Robison koketteres der med det diskursive individ, idet det er tydeligt, at programtilrettelæggerne har typecastet deres hold ud fra identifikative forventninger, men hele seriens clue er gennembrydningen af disse typecasts, disse overindividuelle forventninger: personerne græder nemlig tilsidst.

Hjertet i disse serier er dermed realistisk, vi bliver ét med Per og med Pernille og Memet, og vi græder, når de græder. Derfor er der intet nyt under solen når vi taler om real-tv, der er nærmere tale

om en perverteret, skinger og accelererende recirkulering af en ideologi, nemlig individet som essens, i højeste grad en romantisk idé.

For nu at opsummere: Real-tv recirkulerer en forestilling om individet som essens, og det har en indbygget tendens til at bortfiltrere mangfoldighed, dobbeltydighed, ubestemmelighed, uafgørlighed og uforståelighed. Disse mangetydigheder er simpelthen uhensigtsmæssige, hvis budskabet skal ud over rampen i en fart – og det skal det. Ubestemmelige typer, uforståelige signaler, komplicerede mangfoldigheder renses ud i et loop, hvor der ryger information af for hver gang loopet kører. Det er derfor, at real-tv så paradoksalt virker som en forenkling af verden og dens mennesker. Det burde jo ellers være omvendt. Men faktisk så ser vi ikke alt. Vi ser blot forestillingen om individet som essens, i tiltagende reducerede former.

Og, så, nok om real-tv, jeg vil afslutningsvis vende tilbage til litteraturen.”

Ja, såvidt spøgelset. Det var ikke særlig originalt, men det lignede da en opbyggelig seminarstekst til forveksling - med nærmest indbyggede muligheder for konsensus og konklusioner, som man kan skrive i bunden af referatet. Spøgelset ville her tilbage til litteraturen og spørgsmålet er, hvordan vi gør det. Jeg tror, at spøgelset havde tænkt sig noget i retning af en kulturpolitisk opsang til forlagene efterfulgt af et manifest, der i detaljer beskrev den ny tids litteratur. Men det gider vi ikke høre noget om. I stedet slår vi som afslutning op på en vilkårlig side i denne bog, ”Hun har en altan”, som jeg selv har skrevet, og læser i nøjagtigt 30 sekunder.

[oplæsning]

Tak.